

Συμβολική και διακοσμητική υπόσταση ενός τέμπλου

Πολιτισμός / Παραδοσιακές τέχνες

Γεώργιος Αιμιλίου Οικονομίδης, Ξυλογλύπτης

(Το παρόν άρθρο αποτελεί συνέχεια προηγούμενης ανάρτησης με τίτλο: Το τέμπλο του Ιερού Ναού Τιμίου Σταυρού-Whitestone Νέας Υόρκης για την οποία βλέπε [εδώ](#))

Στο συγκεκριμένο λοιπόν τέμπλο ακολουθήθηκαν γενικά οι παρακάτω σκέψεις:

-Από τις διάφορες μορφές του τέμπλου κατά την εξέλιξή του επιλέχθηκε η καλλιτεχνική μορφή της **μεταβυζαντινής περιόδου** (18^{ος} - 19^{ος} αιώνας), εποχή κατά την οποία το ξυλόγλυπτο τέμπλο έφθασε στο απόγειό του καλλιτεχνικά και συμβολικά (με έντονα διακοσμητικά στοιχεία και τη φιλοτέχνηση παραστάσεων από την Βίβλο και βίους Αγίων).

-Αφιερώνοντας το τέμπλο στην Ιστορία του Τιμίου Ξύλου, η θεματολογία των παραστάσεων να έχει ως εξής:

Στα μεγάλα θωράκια κάτω από τις εικόνες - όπου αποφασίστηκε να σκαλιστούν **θέματα από την Καινή Διαθήκη** - φιλοτεχνήθηκαν κατά σειρά (αρχίζοντας όπως βλέπουμε το τέμπλο από τα αριστερά) τα εξής θέματα:

- Ο Κύριος Ελκόμενος
- Ο κύριος μπροστά στον Σταυρό
- Η Σταύρωση
- Η Αποκαθήλωση
- Η Εύρεση του Τιμίου Ξύλου από την Αγία Ελένη
- Το θαύμα της ανάστασης της νεκρής (αναγνώριση του πραγματικού Τιμίου Σταυρού από τους 3 που βρέθηκαν)
- Η Ύψωση του Τιμίου Ξύλου στην Κων/πολη.
- Η Πρόοδος (η περιφορά του Τιμίου Ξύλου που γινόταν σε τακτά χρονικά διαστήματα στην Κων/πολη).

Αντίστοιχα τα **θέματα της Παλαιάς Διαθήκης** κατά την ίδια φορά να είναι τα εξής

- Η δημιουργία του δένδρου της ζωής στον Παράδεισο (Δημιουργός στην Βυζαντινή τέχνη είναι πάντα ο Ιησούς ενώ και ο Αδάμ που αναπαριστάται έχει την μορφή του Κυρίου - γιατί «εποιήθη κατ' εικόνα και ομοίωση»)
- Η φιλοξενία του Αβραάμ (οι τρεις Άγγελοι με τα ραβδιά τους).
- Ο Λωτ που ποτίζει το τριπλό δένδρο (προήλθε από το φύτεμα των τριών ραβδιών).
- Εργάτες κόβουν το τριπλό δένδρο για να χρησιμοποιήσουν την ξυλεία του για το κτίσιμο του ναού του Σολομώντος.
- Ο Ισαάκ που κουβαλάει τα ξύλα για την πυρά της θυσίας του (προεικόνιση του Κυρίου Ελκόμενου - τοποθετήθηκε ακριβώς κάτω από την αντίστοιχη παράσταση).
- Ο Προφήτης Μωϋσής μπροστά στον χάλκινο όφι (ο στύλος είναι τύπος Σταυρού).
- Ο Μωϋσής που υψώνει τα χέρια του σταυροειδώς στην νίκη των Ισραηλιτών κατά των Αμαλακιτών (προτύπωση του Σταυρού).
- Ο Δανιήλ στον λάκκο των λεόντων (που προσευχόμενος υψώνει τα χέρια του

Για τον επιπλέον καλλιτεχνικό πλουτισμό του τέμπλου φιλοτεχνήθηκαν και άλλες παραστάσεις:

- στις κεντρικές κολώνες εκατέρωθεν της Ωραίας Πύλης τα **σύμβολα των Ευαγγελιστών** (μια και από αυτό το σημείο γίνεται η ανάγνωση των Ευαγγελίων).
- Στην Ωραία Πύλη φιλοτεχνήθηκε **η Μετάληψη και η Μετάδοση** (από αυτό το σημείο δίδεται στους πιστούς η Θεία Κοινωνία).
- Στο κεντρικό μέρος του υπερθύρου απεικονίζεται ο Ιησούς ως **Μέγας Βουλής Άγγελος**.
- Ακριβώς επάνω και στην μέση του επιστυλίου το **Αγιο Μανδήλιο** (απεικόνιση

που ανήκει στον κύκλο των χειροποίητων εικόνων, και που κατά την παράδοση αποτέλεσε την εικονογραφική βάση για τις αρχικές εικόνες του Ιησού)

- Στο διάζωμα κάτω από την άυπελο και πάνω από τα κιονόκρανα **μορφές**

των

Άλλα συμβολικά μοτίβα:

- οι βάσεις των κεντρικών κίωνων είναι ολόγλυφες (με πρότυπο αντίστοιχες βάσεις από το τέμπλο της Μονής Διονυσίου Αγίου Όρους). Απεικονίζονται λιοντάρια (ως σύμβολο δύναμης και εξουσίας) και άγγελοι που αναγιγνώσκουν Ευαγγέλιο.
- Οι **δράκοντες** της επίστεψης έχουν διπλό συμβολισμό: είναι είτε οι προστάτες του Σταυρού είτε απεικονίζουν το κακό, γι' αυτό και πάντοτε βρίσκονται κάτω από τον Σταυρό-Καλό που τους κατατροπώνει.
- Η **αχιβάδα-κογχύλη**, συμβολίζει την Θεοτόκο («χαίρε κογχύλη πορφύραν Θείαν βάψασα εξ' αιμάτων σου τω βασιλεί των δυνάμεων» - από τους

Χαιρετισμούς).

- Κατασκευαστικά το τέμπλο πλουτίστηκε με εξάρσεις προς τα εμπρός (προεξοχή των κεντρικών κολώνων που αναδεικνύουν περισσότερο την Ωραία Πύλη), καμπυλώσεις πάνω από τις εικόνες και μεγάλο διπλό κουρμπάρισμα πάνω από την Ωραία Πύλη. Έτσι η κατασκευή αποκτά μεγαλύτερη ζωντάνια.
- Η πυραμίδωση του σταυρού ακολουθεί την συνήθεια των μεταβυζαντινών τέμπλων. Η πυραμίδα έχει μακριές απολήξεις φυτικού διακόσμου (με αντίστοιχα συμβολικά στοιχεία), ο Σταυρός είναι μεγάλος και πλαισιώνεται από δράκοντες που φέρουν λυπηρά με την Θεοτόκο και τον Άγιο Ιωάννη τον Θεολόγο. Στην βάση του Σταυρού φιλοτεχνήθηκε το κρανίο του Αδάμ (όπου πέφτοντας του αίμα του εσταυρωμένου Ιησού ξεπλένει το προπατορικό αμάρτημα).

Πιστεύουμε ότι το συγκεκριμένο τέμπλο με την μορφή που του δόθηκε, με το σύνολο της διακόσμησης, την διαστρωμάτωσή του, τα συμβολικά θέματα και τις παραστάσεις, είναι όχι μόνο πλούσιο τεχνικά και καλλιτεχνικά (ικανοποιώντας το αισθητικό κριτήριο που είχαμε για τον συγκεκριμένο Ιερό Ναό) αλλά και Θεολογικά, ολοκληρώνοντας έτσι την συμβολική του υπόσταση μέσα στον Ναό και λειτουργώντας παράλληλα με την διακοσμητική του υπόσταση και κατηχητικά.

Βιβλιογραφία

- «Ο Σταυρός του Κυρίου» - Αρχιμανδρίτου Ισαάκ Τσάπογλου, εκδόσεις «Λυδία» 2008
- «Ο Σταυρός στην Παλαιά Διαθήκη» -Στέργιου Σάκκου, εκδ. «Χριστιανική Ελπίς» 2005
- «Ο Σταυρός» -Αγίου Νεκταρίου Μητροπολίτου Πενταπόλεως του θαυματουργού -εκδ. Νεκτάριος Παναγόπουλος 2004
- «Η εικόνα στο φως της Ορθόδοξης Ερμηνείας» - «Ανάλεκτα» Λεωνίδα Ουσπένσκυ

<http://bitly.com/1yFQ8ck>